

УДК: 330.34:177.9:338.2:502.131.1

Букорос Т.О., к. політ.н., доцент,
Клименко А.Р., здобувач вищої освіти, групи БППК-25,
Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, Україна

СОЦІАЛЬНА СПРАВЕДЛИВІСТЬ ЯК ІМПЕРАТИВ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ФІЛОСОФСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ ВИМІР

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується глибокими трансформаційними процесами, що охоплюють соціальну, економічну та політичну сфери. Глобальні виклики – зростання соціально-економічної нерівності, кліматичні зміни, цифрова трансформація, а також геополітичні конфлікти – актуалізують проблему пошуку нових моделей економічного зростання, здатних забезпечити не лише ефективність, а й соціальну справедливість.

У цьому контексті особливого значення набуває концепція сталого розвитку, закріплена в Цілях сталого розвитку (Sustainable Development Goals, SDGs), яка передбачає інтеграцію економічних, соціальних та екологічних компонентів розвитку. Як підкреслюється в сучасних дослідженнях, сталий розвиток не може обмежуватися лише економічними показниками, а має включати забезпечення соціальної справедливості та рівного доступу до ресурсів.

Метою дослідження є вивчення соціальної справедливості як ключового імперативу економічного зростання в контексті реалізації Цілей сталого розвитку, а також визначення її ролі у формуванні сучасної соціально-економічної політики.

Соціальна справедливість є однією з фундаментальних категорій політичної філософії та соціальної теорії. У сучасному науковому дискурсі вона розглядається як принцип організації суспільства, що передбачає справедливий розподіл ресурсів, рівність можливостей та соціальну інклюзію.

Класичні підходи до розуміння соціальної справедливості представлені у працях Дж. Ролза, який обґрунтовував концепцію «справедливості як чесності», відповідно до якої нерівності допустимі лише за умови їх користі для найменш забезпечених верств населення. Утилітаристський підхід акцентує увагу на максимізації загального блага, тоді як комунітарний – на важливості соціальної

солідарності та спільних цінностей.

У сучасних дослідженнях соціальна справедливість розглядається як невід'ємний елемент соціальної держави та сталого розвитку, що передбачає забезпечення рівного доступу громадян до соціальних благ і захист їхніх прав.

Водночас, як зазначається у новітніх працях, соціальна справедливість виходить за межі суто етичної категорії і виступає як практичний механізм забезпечення ефективного розвитку суспільства. Зокрема, нерівність у доступі до ресурсів, освіти та охорони здоров'я призводить до втрати значної частини людського потенціалу, що негативно впливає на економічне зростання.

Цілі сталого розвитку ООН формують глобальну рамку для забезпечення збалансованого розвитку суспільства. Соціальна справедливість є наскрізним принципом, що пронизує більшість ЦСР, зокрема:

- подолання бідності (SDG 1);
- зменшення нерівності (SDG 10);
- забезпечення якісної освіти (SDG 4);
- формування інклюзивних інституцій (SDG 16).

У цьому контексті соціальна справедливість виступає як базова умова досягнення сталості, оскільки передбачає рівні можливості для всіх членів суспільства. Без забезпечення інклюзивності та справедливого розподілу ресурсів досягнення довгострокового розвитку є неможливим [7].

Важливою особливістю сучасного етапу є інтеграція соціальної справедливості у політику цифрового розвитку. У матеріалах наукових конференцій наголошується, що цифровізація економіки створює як нові можливості, так і ризики посилення соціальної нерівності, що потребує відповідного регуляторного забезпечення [4].

Традиційні економічні теорії розглядали соціальну політику як похідну від економічного зростання. Однак сучасні дослідження доводять, що соціальна справедливість є не лише результатом, але й передумовою економічного розвитку.

По-перше, забезпечення рівного доступу до освіти та охорони здоров'я сприяє формуванню людського капіталу, який є ключовим фактором економічного зростання. Освіта формує компетентності, необхідні для інноваційної економіки, тоді як здоров'я забезпечує продуктивність праці [5, 216].

По-друге, соціальна справедливість сприяє підвищенню рівня довіри в суспільстві та зміцненню соціального капіталу, що є важливим чинником економічної стабільності.

По-третє, зменшення соціальної нерівності сприяє розширенню

внутрішнього попиту та стимулює економічну активність.

Таким чином, соціальна справедливість виступає як системний фактор економічного зростання, що забезпечує його інклюзивність та стійкість.

Реалізація принципів соціальної справедливості потребує ефективних інституційних механізмів, серед яких ключову роль відіграють:

Державна соціальна політика: у частині перерозподілу доходів; забезпечення доступу до базових соціальних послуг; захисту вразливих груп населення.

Корпоративна соціальна відповідальність (CSR). Сучасні дослідження підкреслюють, що бізнес відіграє важливу роль у досягненні сталого розвитку через впровадження принципів корпоративної соціальної відповідальності. КСВ спрямована на інтеграцію соціальних та екологічних аспектів у діяльність компаній і розглядається як інструмент забезпечення сталого розвитку [3].

Соціальні інновації та цифрові інструменти. Цифровізація відкриває нові можливості для підвищення ефективності соціальної політики, однак потребує забезпечення рівного доступу до цифрових ресурсів.

Незважаючи на значний прогрес, сучасний світ стикається з низкою викликів, що ускладнюють реалізацію принципів соціальної справедливості:

- зростання глобальної нерівності;
- цифровий розрив;
- демографічні зміни;
- наслідки військових конфліктів.

Особливої актуальності ці проблеми набувають для України, де соціально-економічний розвиток відбувається в умовах воєнного стану. Це зумовлює необхідність переосмислення моделей соціальної політики та пошуку нових інструментів забезпечення соціальної справедливості.

Перспективи забезпечення соціальної справедливості в контексті сталого розвитку. Філософія сталого розвитку визначає соціальну справедливість як ключову умову збалансованого економічного зростання, оскільки саме інтеграція економічних, соціальних і екологічних компонентів забезпечує рівні можливості, відповідальне використання ресурсів і довготривалу стабільність розвитку. У цьому вимірі соціальна справедливість виступає не лише ціннісним орієнтиром, а й практичним механізмом зменшення нерівностей, підвищення якості життя та залучення громадян до прийняття рішень, що безпосередньо корелює з досягненням Цілей сталого розвитку. Таким чином, у філософсько-політичному контексті вона постає імперативом формування інклюзивної економіки та екологічно відповідального суспільства, де економічне зростання узгоджується з принципами міжпоколінної відповідальності та суспільного

добробуту [6].

У сучасних умовах особливого значення набуває концепція інклюзивного економічного зростання, що передбачає [7] :

- орієнтацію на людину як центральну цінність;
- забезпечення рівних можливостей;
- інтеграцію економічної, соціальної та екологічної політики.

Перспективними напрямками є:

- розвиток освіти для сталого розвитку;
- посилення ролі держави у забезпеченні соціальної справедливості;
- впровадження цифрових технологій із урахуванням принципів інклюзивності;
- розвиток партнерства між державою, бізнесом і громадянським суспільством.

Отже, соціальна справедливість є не лише моральною категорією, а й ключовим імперативом економічного зростання в умовах сучасного світу. Вона виступає як необхідна умова забезпечення сталого розвитку, сприяє формуванню людського капіталу, зміцненню соціальної стабільності та підвищенню ефективності економіки.

Реалізація Цілей сталого розвитку неможлива без інтеграції принципів соціальної справедливості у всі сфери суспільного життя. Це потребує комплексного підходу, що включає вдосконалення державної політики, розвиток корпоративної соціальної відповідальності та впровадження інноваційних соціальних практик.

Література

1. Максимович Р. Юридичні основи взаємозв'язку соціальної держави та сталого розвитку Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, 2025, Серія ПРАВО. Випуск 87: частина 4 DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.4.42>

2. Соціальна справедливість та цифрова економіка. 2025: зб. матеріалів Міжнарод. наук.-практ. конф. (28.02.2025, Київ) / ДУ «Інститут економіко-правових досліджень імені В.К. Макутова Національної академії наук України». Київ: Академперіодика, 2025. 100 с. ISBN 978-966-360-545-6 DOI: <https://doi.org/10.15407/akademperiodyka.545.100>

3. Будякова О., Суддя Ю. Корпоративна соціальна відповідальність у парадигмі сталого розвитку. Сталий розвиток економіки, (2 (53), 455-463. <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-64>

4. Сталий розвиток економіки, підприємств та суспільства [Електронний ресурс]: матеріали II Міжнар.наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 10-11 квітня 2025 р./ За ред. І. Перевозової. – Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2025. – 1023 с. – Електронні текстові дані. – Режим доступу : <https://nung.edu.ua/department/ii->

mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferentsiya-stalyy-rozvytok-ekonomiky-pidpryyemstv ISBN 978-617-8341-15-2 DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15383186>; Сталий розвиток: захист навколишнього середовища. Енергоощадність. Збалансоване природокористування. IX Міжнародний молодіжний конгрес, 28-29 березня 2024, Україна, Львів : зб. матер. Електрон. дан. Київ : Яроченко Я. В., 2024. 246 с. : рис., табл., фот. on-line. ISBN 978-617-7826-43-8 (On-line)

5. Сталий розвиток : підручник / за ред. Л. Г. Мельника та Ю. М. Дерев'янка. Суми: Університетська книга, 2026. 332 с. ISBN 978-617-521-148-9 https://econ.biem.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/2026/03/melnyk_derevianko_sustainable_development_pidruchnyk_2026_ua.pdf?utm_source=chatgpt.com

6. Кивлюк О., Гарбар Г., Пунченко О., Арабаджиев Д., Андрюкайтене Р.. Філософія сталого розвитку в умовах цифрової трансформації як основа збалансованого економічного зростання, соціального добробуту та екологічної стійкості. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia: Publishing house «Helvetica», 2024. 21 (98). P. 45–54 DOI: <https://doi.org/10.32782/hst-2024-21-98-06>;

7. Кичкайло, О. (2026). Сутність інклюзивного економічного розвитку. modeling the development of the economic systems, (1), 423–436. <https://doi.org/10.31891/mdes/2026-19-53>

8. Поснова Т., Зятковський В. Роль креативного людського капіталу в забезпеченні сталого розвитку “Освітня аналітика України” 2024, № 6 (32). <https://doi.org/10.32987/2617-8532-2024-6-141-155>

9. Ушенко, Н., Кожем'якіна, С., Тупіка, А. (2024) Соціальні інновації та соціальна відповідальність: як людський чинник впливає на сталий розвиток міста. Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій, 2(14), 439-447. <https://doi.org/10.32750/2024-0239>